

„Mindenki másképp csinálja...”

Amikor bő 20 évvel ezelőtt elkezdtem sakkot tanítani, nemzetközi mesterként elsősorban a sakkról voltak ismereteim, és gyorsan rájöttem, hogy ez a jó oktatáshoz nagyon kevés. Kevés, mert arról, hogy **hogyan** is kell oktatni, homályos elképzeléseim voltak csupán. Utánanéztem mások hogyan is tanítanak, és azt a lesújtó felfedezést tettem, hogy erről a kérdésről egy árva könyvet sem írtak még sakkozói körökben! Legalábbis a mai napig sem találtam evvel a témával foglalkozó munkát.

„Hát, öregem, magadra vagy utalva!” mondtam magamnak.

Nyitott szemmel jártam, és próbáltam választ, válaszokat találni arra a kérdésre: **HOGYAN** jó oktatni. Az évek során tanítás közben – a „terepen” – sok mindenre rájöttem, és saját módszereket kezdtem kialakítani, kollégáktól is lestem el fogásokat és többekkel beszélgettünk is az oktatásról. Az ilyen beszélgetésekből az jött le, hogy mindenki másképp csinálja...

Tanulni persze bárhol lehet, például a – szerintem - egyik legfontosabb oktatási technikára, a kérdés módszerére egy saktól teljesen független tanfolyamon figyeltem fel. „Milyen tökkelütött vagy, hát erről pedagógiai és a pszichológiai területeken kell információt keresni!” – kiálthat fel az olvasó.

Ez igaz. Ám visszakerdezek: miért nincs olyan könyv, ami a pedagógiai és pszichológiai módszereket átülteti – divatos szóval: integrálja - a sakk területére? Miért nem foglalkozott eddig avval senki, hogy az oktatás elméletét a sakkoktatás gyakorlati alkalmazására is kidolgozza? Konkrét kérdésekre, problémákra, szituációkra adott konkrét válaszokra gondolok.

Más hiányokra is figyeltem az idők során:

Rengeteg könyv jelenik meg a sakkról, a többségük valamilyen megnyitásról szól. Kisebb témákat felölelő könyvekben pl. a végjátékokról esik szó. Szintén sok könyvben erős sakkozók jól sikerült partijait elemzik a szerzők, és lehetne folytatni a sort.

Szükség van ezekre a könyvekre, ám oktatási szempontból hiányzik az átfogó szemlélet és a felépített képzés koncepciója. Részinformációkat tartalmaz a sakk-könyvek nagy része, amiket nem kapcsolnak össze, továbbá nincs, pontosabban nagyon kevés könyvben található olyan tematika, hogy mit, mikor ajánlott oktatni a sakkban.

Egy hasonlattal megvilágítva az előző gondolatokat:

Mondjuk gulyáslevest szeretnénk készíteni, de nem tudjuk, hogyan is kell ezt csinálni. Utánanézünk, és az alábbiakkal szembesülünk:

Olyan címszó (recept) NINCS is, hogy „gulyásleves elkészítése”! Annyi információt viszont szerzünk, hogy MIBŐL kell csinálni.

Az egyik könyv a húsféleségekről értekezik, a második a hozzáteendő fűszerek listáját tartalmazza, a harmadikban a hagymákról kapunk leírást, és arról, hogyan kell előkészíteni a főzéshez (ez már legalább valamit ír arról, hogy „hogyan”!), stb.

Az összetevőkkel tehát nagyjából tisztába kerülünk, de még mindig fogalmunk sincs arról, mit kellene velük kezdeni!

Néhány könyvben homályos utalásokat olvashatunk arról hogy állítólag először a hagymát kell olajon megfonnyasztani, de azért ez sem biztos...

Más könyvekben arról írnak, hogy a gulyáslevest csakis szabad tűzön szabad elkészíteni, mert csak a teljesen amatőrök vetemednek arra, hogy konyhában, gázrezsón próbálkozzanak evvel! Tehát szigorúan TILOS konyhában főzni!

Szintén más könyvekben a tálalás megfelelő formáit fejtegetik.

Ám ha mindezt megunva feltesszük a kérdést: „De könyörgöm, tessék már elárulni, MIT kell az összetevőkkel kezdeni? Mit MIKOR kell beletenni? Meddig kell főzni? Vagyis HOGYAN kell gulyáslevest csinálni! – akkor csak vállvonogatás jön, és ilyenféle válaszok:

„Ja, hát ízé...minket sem tanítottak meg erre... Úgy csináljuk, ahogy tudjuk...”

„Nézd, remekül meg tudom tanítani, hogyan kell a megnyításokat játszani! Ehh, miket beszélek: szóval a hozzávalókat előkészíteni. Ahhoz nagyon értek! Ez a titka a jó gulyáslevesnek!”

„Figyu, tök egyszerű! Mindent beledobálsz a lábosba, aládurrantasz és jó lesz!”

Ugye elég viccesen hangzik? Vagy inkább tragikomikusan.

És persze így nem meglepő, ha időnként odakozmál a gyerek... - akarom mondani a leves.

Pontosan ez a kaotikus helyzet jellemző a sakkoktatásra: részelemek vannak felsorolva mindenhol, de a teljes „recept” nem.

Mint minden hasonlat, úgy a fenti is természetesen kissé sántít.

Mert persze nem érthet az oktató a sakktanítás valamennyi szintjéhez ugyanúgy, és erre szükség sincsen. A megfelelő időben átadhatja egy másik „szakácsnak” a tanítványt, aki a folyamat azon szakaszához jobban ért.

Tuti recept sincsen az egész oktatási folyamatra, de mégis kellene lennie olyan koncepciónak, tudásanyagának, ami a teljes folyamat lényeges részeiről szól.

Nincs.

Ez az iromány arról fog szólni, hogy MIT, MIKOR és HOGYAN érdemes tanítani, elméleti és gyakorlati szempontból, konkrét kérdésekre, gyakorlatban előforduló helyzetek megoldására, tipikus problémákra adott konkrét válaszokról.

Ez az anyag sakkedző képzési segédanyagként készült, de nemcsak edzői ambíciókkal rendelkezőknek ajánlom, hanem mindenkinek, akit érdekel a sakkozás oktatása, illetve a sakkozás terén felmerülő pedagógiai és pszichológiai aspektusok és gyakorlati problémák.

Egy szűz területről szóló iromány eleve nem lehet teljes, sem tökéletes, nem is evvel az igénnyel íródott. Lehet - és kell is! – rámutatni a hibáira, hiányaira!

Ám ahogy Anthony de Mello remekül megfogalmazta: „Kritikusnak még soha nem állítottak szobrot.”

Másrészt ahogy a „szempont alapú gondolkodás” témájánál bővebben is leírom: bonyolult kérdésekre gyakran nincsenek egyértelműen igen/nem, jó/rossz válaszok. Több kérdésről teljesen más lehet a véleménye az olvasónak, és ez egyáltalán nem baj.

Hiánypótlás és gondolatébresztés a szándékom, és átadni mindazt az elméleti és gyakorlati tudást, amit hasznosnak gondolok – azoknak, akiket érdekel.”

Üdvözlettel,

Pálkövi József